การศึกษาการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวต่อภาระในการดูแล ของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท ในชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

นางผกามาศ นฤนาทวานิช

โครงการศึกษาอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช
คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2552
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF USING FAMILY PSYCHO-EDUCATION PROGRAM ON BURDEN AMONG FAMILY CAREGIVERS OF SCHIZOPHRENIC PATIENTS IN COMMUNITY, MUANG DISTRICT, NAKORNAYOK PROVINCE.

Mrs. Pakamas Naruenatwanich

An Independence Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the degree of Master of Nursing Science in Mental Health and Psychiatric Nursing

Faculty of nursing

Chulalongkorn University

Academic Year 2009

Copyright of Chulalongkorn University

I24730484

หัวข้อโครงการศึกษาอิสระ	การศึกษาการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวต่อภาระในการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
โดย	นางผกามาศ นฤนาทวานิช
สาขาวิชา	การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช
อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการศึกษาอิสระ	อาจารย์ ดร. เพ็ญนภา แดงด้อมยุทธ์

คณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับโครงการศึกษาอิสระฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญามหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะพยาบาลศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ร้อยตำรวจเอกหญิง ดร. ยุพิน อังสุโรจน์)

คณะกรรมการสอบโครงการศึกษาอิสระ

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุรีพร ธนศิลป์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการศึกษาอิสระ
(อาจารย์ ดร. เพ็ญนภา แดงด้อมยุทธ์)

.....กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(นางเพชรี คันธสายบัว)

522425

ผกามาศ นฤนาทวานิช: การศึกษาการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัวต่อภาระในการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก (A STUDY OF USING FAMILY PSYCHOEDUCATION PROGRAM ON BURDEN AMONG FAMILY CAREGIVERS OF SCHIZOPHRENIC PATIENTS IN COMMUNITY, MUANG DISTRICT, NAKORNAYOK PROVINCE) อ.ที่ปรึกษา : อ.ดร.เพ็ญนภา แดงด้อมยุทธ์, 142 หน้า.

การศึกษาครั้งนี้เป็นการดำเนินโครงการศึกษาอิสระ มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบภาระในการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว เป็นการศึกษาแบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนและหลังการศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทที่มีภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ซึ่งได้รับการคัดเลือกแบบเจาะจงตามคุณสมบัติที่กำหนด จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ โปรแกรมการสอนสุขภาพจิตครอบครัว ซึ่งผ่านการตรวจความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบวัดภาระในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท ซึ่งมีค่าความเที่ยงสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .89 เครื่องมือกำกับการศึกษาคือ แบบทดสอบความรู้ของผู้ดูแลในการดูแลผู้ป่วยโรคจิตเภท ซึ่งมีค่าความเที่ยงของคูเดอร์ริชาร์ดสัน 20 เท่ากับ .95 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยายได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบภาระการดูแลก่อนและหลังดำเนินโครงการศึกษาอิสระโดยใช้สถิติทดสอบที (Dependent t-test)

ผลการศึกษาที่สำคัญ สรุปได้ดังนี้

ค่าคะแนนภาระในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน ทั้งโดยรวม และรายด้านคือ ภาระเชิงปรนัยและเชิงอัตนัย หลังการใช้โปรแกรมการสอนสุขภาพจิตครอบครัวต่ำกว่าก่อนใช้โปรแกรมการสอนสุขภาพจิตครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (t=17.12, 11.66 และ 16.13 ตามลำดับ)

สาขาวิชา.....การพยาบาลสุขภาพจิตและจิตเวช..... ลายมือชื่อนิสิต.....

ปีการศึกษา.....2552..... ลายมือชื่ออ.ที่ปรึกษา.....

5177815436 : MAJOR MENTAL HEALTH AND PSYCHIATRIC NURSING
KEYWORD: FAMILY PSYCHOEDUCATION / CAREGIVING BURDEN / CAREGIVER / SCHIZOPHRENIC PATIENT

PAKAMAS NARUENATWANICH: A STUDY OF USING FAMILY PSYCHOEDUCATION PROGRAM ON BURDEN AMONG FAMILY CAREGIVERS OF SCHIZOPHRENIC PATIENTS IN COMMUNITY, MUANG DISTRICT, NAKORNAYOK PROVINCE. ADVISOR: PENNAPA DANGDOMYOUTH, Ph.D., 142 pp.

The objective of this independent project study was to compare caregivers' burden of schizophrenic patients in community before and after the utilization of family psychoeducation program. A sample of 20 caregivers of schizophrenic patients who met the inclusion criteria were recruited from the Muang District, Nakornnayok province. The instrument utilized in this study was a family psychoeducation program. The caregiver's burden instrument measured by was used before and one week after intervention. All instruments were examined for content validity by 3 professional experts. Schizophrenic caregiving burden scale with Chronbach Alpha coefficient reliability of .89 was used as a data collection instrument. The self - test about knowledge of caregivers with KR – 20 reliability of .95 was used as a monitoring instrument. Descriptive statistics utilized in this study were frequency, percentage, mean and standard deviation. Dependent t- test was used to compare pretest and posttest burden scores

Major findings were as follows :

The total score as well as objective and subjective domain of caregiving burden of schizophrenic patients' caregivers after using the family psychoeducation program was significantly lower than that before at p.05 level (t= 16.12, 11.66 and 16.13, respectively).

Field of Study : .....Mental Health and Psychiatric Nursing... Student's Signature : .....

Academic Year : .....2009..... Advisor's Signature : .....

กิตติกรรมประกาศ

โครงการศึกษาอิสระฉบับนี้เป็นประสบการณ์การศึกษาที่สำคัญยิ่งทางการศึกษา สำเร็จได้ ด้วยความกรุณาของ อาจารย์ ดร. เพ็ญนภา แดงด้อมยุทธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการศึกษาอิสระที่กรุณาให้การสนับสนุน ชี้แนะแนวทาง ในทุกขั้นตอนของการศึกษา อีกทั้งยังคอยให้กำลังใจ และแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งและประทับใจในความเมตตาของท่านเป็นที่สุด

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุรีพร ธนศิลป์ ประธานสอบโครงการศึกษาอิสระและอาจารย์เพชรี คันธสายบัว กรรมการสอบโครงการศึกษาอิสระที่กรุณาให้คำชี้แนะและให้ข้อเสนอแนะในการแก้ไขโครงการศึกษาอิสระให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และให้ข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์ต่อผู้ศึกษาและกำลังใจในการศึกษาตลอดมา และขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาครั้งนี้

ขอขอบพระคุณกรมสุขภาพจิตที่สนับสนุนทุนในการศึกษา ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการโรงพยาบาลนครนายก ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์กับผู้ศึกษาในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูลการทดลองใช้เครื่องมือ และหัวหน้ากลุ่มงานจิตเวช น้องๆ พยาบาลในกลุ่มงานจิตเวชทุกคน ที่ได้ให้ความร่วมมือ ช่วยประสานงาน ให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกแก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างดี

ขอกราบขอบพระคุณพ่อและแม่ที่ให้ชีวิตและสติปัญญาเพื่อการศึกษาและน้องที่ได้ช่วยดูแลเป็นกำลังใจและสนับสนุนผู้ศึกษา ขอบคุณนายแพทย์ ชิเนศ นฤนาทวานิช และลูกๆ ที่คอยเป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนผู้ศึกษาอย่างสม่ำเสมอ จนกระทั่งผู้ศึกษาสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้

ขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นนิสิตปริญญาโททุกคนและคุณอำพัน หิรัญอุทก ที่ให้กำลังใจห่วงใยและให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีต่อผู้ศึกษา ขอขอบพระคุณคณะพยาบาลศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตลอดจนบุคลากรและเจ้าหน้าที่ทุกท่านที่ให้ความกรุณากับผู้ศึกษามาโดยตลอด

ท้ายสุดนี้คุณค่าแห่งความดีงามและประโยชน์ที่มีในโครงการศึกษาอิสระ ผู้ศึกษาขอมอบให้เป็นพลังอันยิ่งใหญ่แก่ทุกท่านที่กล่าวมา รวมทั้งผู้ป่วย ผู้ดูแลและครอบครัวผู้ป่วยจิตเภททุกท่าน ขอให้มีสุขภาพแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจตลอดไป

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ..... จ

กิตติกรรมประกาศ..... ฉ

สารบัญ..... ช

สารบัญตาราง..... ฌ

บทที่

1 บทนำ..... 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา..... 1

วัตถุประสงค์ของการศึกษา..... 7

แนวเหตุผลและสมมติฐานการศึกษา..... 7

ขอบเขตโครงการศึกษาอิสระ..... 10

คำจำกัดความที่ใช้ในการศึกษา..... 10

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ..... 13

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 14

ความรู้เกี่ยวกับโรคจิตเภท..... 15

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ป่วยจิตเภทในชุมชน..... 25

แนวคิดเกี่ยวกับผู้ดูแลในครอบครัว..... 29

ภาระในการดูแลผู้ป่วยจิตเภท..... 32

แนวคิดเกี่ยวกับการสอนสุขภาพจิตศึกษา..... 40

โปรแกรมการสอนสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว..... 44

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง..... 46

กรอบแนวคิดการศึกษา..... 50

3 วิธีดำเนินการศึกษา..... 51

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง..... 51

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา..... 53

การดำเนินการศึกษา..... 60

การวิเคราะห์ข้อมูล..... 78

บทที่	หน้า
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	79
5 สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	87
สรุปผลการศึกษา	91
อภิปรายผล	92
ข้อเสนอแนะ	95
รายการอ้างอิง	97
ภาคผนวก	105
ภาคผนวก ก รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ	106
ภาคผนวก ข สถิติที่ใช้ในการศึกษา	108
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	112
ภาคผนวก ง ตารางคะแนนความรู้ภายหลังใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว	134
ภาคผนวก จ หนังสือยินยอมของประชากรตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการศึกษา	137
ประวัติผู้เขียนโครงการศึกษาอิสระ	142

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ตารางดำเนินกิจกรรมตามโปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว.....	61
2	จำนวนและร้อยละของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทจำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ ความเพียงพอของรายได้และความสัมพันธ์กับผู้ป่วย.....	80
3	เปรียบเทียบระดับคะแนนภาระในการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทก่อนและหลังการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว.....	82
4	เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนภาระในการดูแลของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภทก่อนและหลังการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว.....	83
5	คะแนนภาระเชิงปรนัย ของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว จำแนกตามรายข้อ.....	84
6	คะแนนภาระเชิงอัตนัย ของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท ก่อนและหลังการใช้โปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว จำแนกตามรายข้อ.....	86
7	คะแนนความรู้เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยจิตเภท ของผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเภท หลังได้รับโปรแกรมสุขภาพจิตศึกษาครอบครัว.....	135